

УДК 347.952(477)
DOI <https://doi.org/10.32782/pyuv.v4.2025.6>

А. В. Мельниченко
orcid.org/0009-0001-9767-5885
аспірантка кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу
Національного університету «Одеська юридична академія»

ЗАХИСТ ПРАВ БОРЖНИКА У ВИКОНАВЧОМУ ПРОВАДЖЕННІ ПРИВАТНОГО ВИКОНАВЦЯ

Постановка проблеми. Інститут приватних виконавців в Україні, запроваджений у 2016 році, створив нову парадигму у сфері примусового виконання судових рішень, передавши частину повноважень від державних органів до приватного сектору. Однак разом із розширенням можливостей приватних виконавців постала гостра проблема визначення меж їхньої професійної діяльності та формування дієвої системи етичного регулювання. На відміну від державних виконавців, які діють у рамках чітко визначеної ієрархічної структури з внутрішніми механізмами контролю, приватні виконавці функціонують як незалежні суб'єкти підприємницької діяльності, що створює додаткові ризики для порушення етичних норм та зловживання наданими повноваженнями.

Особливу складність становить збалансування комерційних інтересів приватних виконавців із забезпеченням справедливості та дотриманням прав учасників виконавчого провадження. Приватні виконавці, отримуючи винагороду залежно від результатів своєї діяльності, можуть бути мотивовані до застосування більш агресивних методів стягнення, що потенційно суперечить принципам пропорційності та гуманності у виконавчому процесі. Водночас існуючі етичні кодекси та професійні стандарти часто носять декларативний характер і не містять конкретних механізмів їх практичного втілення та контролю за дотриманням.

Проблема ускладнюється недосконалістю системи професійної відповідальності приватних виконавців, зокрема відсутністю ефективних механізмів дисциплінарного впливу та недостатньою координацією між різними контролюючими органами. Це призводить до ситуацій, коли порушення етичних стандартів залишаються без належної реакції, що підриває довіру суспільства до інституту приватних виконавців загалом і може негативно вплинути на ефективність всієї системи примусового виконання в Україні. Відсутність чіткої системи етичного регулювання створює передумови для корупційних схем та зловживань, що особливо небезпечно в умовах, коли приватні виконавці наділені значними владними повноваженнями.

Аналіз досліджень щодо захисту прав боржника у виконавчому провадженні приватного виконавця свідчить про значну увагу вітчизняних

науковців і практиків до проблемних аспектів цієї тематики. Зокрема, у працях адвокатів АБ «Ткачук і партнери» висвітлюються типові порушення прав боржників, такі як незаконне накладення арештів, неправомірна реалізація майна, зниження вартості майна, а також безпідставне стягнення витрат виконавчого провадження та штрафів. Автори підкреслюють, що чинне законодавство надає боржнику право оскаржувати дії, рішення або бездіяльність приватних і державних виконавців виключно у судовому порядку, а також звертатися до Ради приватних виконавців України з питань дисциплінарної відповідальності приватних виконавців. Ці дослідження акцентують увагу на необхідності дотримання балансу між ефективністю примусового виконання судових рішень і захистом законних прав боржника.

Інші наукові праці аналізують нормативне забезпечення виконавчого провадження, зокрема питання доступу виконавців до інформації про боржника і його майно, що є ключовим для ефективного виконання рішень. Так, у дослідженнях підкреслюється, що державні та приватні виконавці, хоч і не мають статусу правоохоронних органів, виконують правоохоронну функцію, фактично виступаючи «детективами» у пошуку боржників та їх активів. Вказується на необхідність усунення нормативних перешкод для надання виконавцям широкого доступу до державних електронних баз даних і реєстрів, що підвищить рівень виконання судових рішень і довіру до судової системи загалом. Ці наукові підходи свідчать про комплексність проблематики захисту прав боржника у виконавчому провадженні та потребу подальшого вдосконалення законодавства і практики.

Метою є розроблення теоретико-правової концепції комплексного етичного регулювання діяльності приватних виконавців через створення багаторівневої системи професійних стандартів, формування ефективних механізмів моніторингу та контролю за дотриманням етичних норм, а також встановлення чіткої градації дисциплінарної відповідальності з урахуванням специфіки правового статусу приватних виконавців як суб'єктів, що поєднують публічно-правові повноваження з приватноправовою природою своєї діяльності. Досягнення поставленої мети передбачає формулювання

практичних рекомендацій щодо вдосконалення нормативно-правової бази, створення інституційної архітектури професійного саморегулювання та розробки стандартизованих процедур оцінки етичності професійної поведінки приватних виконавців з метою підвищення ефективності виконавчого провадження та зміцнення довіри суспільства до цього інституту.

Викладення основного матеріалу. Правовий статус боржника у виконавчому провадженні визначається як особливе становище суб'єкта, який зобов'язаний виконати рішення суду або іншого уповноваженого органу на користь стягувача. Боржник є повноправним учасником виконавчого процесу, наділеним як обов'язками щодо виконання виконавчого документа, так і комплексом процесуальних та матеріальних прав, спрямованих на захист його законних інтересів. Особливістю правового статусу боржника є те, що він одночасно виступає як зобов'язана сторона виконавчого правовідношення та як суб'єкт, який потребує правового захисту від можливих порушень з боку виконавця.

Система приватного виконання в Україні була запроваджена у 2016 році як альтернатива державній виконавчій службі та спрямована на підвищення ефективності примусового виконання судових рішень. Приватні виконавці є суб'єктами підприємницької діяльності, які здійснюють виконавчі функції на підставі ліцензії та під контролем держави. Ця система створює додаткові виклики для захисту прав боржника, оскільки приватний виконавець має економічну зацікавленість у швидкому та результативному стягненні, що може призводити до порушення балансу між інтересами стягувача та правами боржника [1].

Взаємодія між правовим статусом боржника та системою приватного виконання характеризується необхідністю забезпечення ефективного захисту прав боржника в умовах комерціалізації виконавчого процесу. Законодавство України встановлює систему гарантій та процедурних механізмів, спрямованих на запобігання зловживанням з боку приватних виконавців та забезпечення справедливого балансу між правами та інтересами всіх учасників виконавчого провадження. Особливого значення набуває питання контролю за діяльністю приватних виконавців та створення ефективних механізмів оскарження їх дій боржником [2].

Право боржника на отримання повідомлення про відкриття виконавчого провадження є фундаментальною гарантією його процесуальних прав та забезпечує можливість належної участі у виконавчому процесі. Законодавство встановлює обов'язок приватного виконавця не пізніше наступного дня з дня відкриття виконавчого провадження повідомити боржника про це шляхом надіслання

постанови про відкриття провадження. Це повідомлення має містити інформацію про суть вимог, строки для добровільного виконання, наслідки невиконання та права боржника у виконавчому провадженні. Належне повідомлення боржника є передумовою для реалізації всіх інших його прав та гарантує дотримання принципу змагальності у виконавчому процесі [1].

Право на ознайомлення з матеріалами виконавчого провадження дозволяє боржнику здійснювати ефективний контроль за законністю дій приватного виконавця та обґрунтованістю застосовуваних заходів примусового виконання. Боржник має право у будь-який час ознайомитися з усіма документами провадження, отримувати копії процесуальних документів та вимагати роз'яснень щодо здійснюваних виконавчих дій. Це право тісно пов'язане з можливістю боржника подавати заяви та клопотання, оскільки для їх обґрунтованого формулювання необхідно мати повну інформацію про стан виконавчого провадження. Обмеження доступу боржника до матеріалів провадження може розглядатися як порушення його процесуальних прав.

Можливість подання заяв та клопотань боржником забезпечує його активну участь у виконавчому процесі та створює механізми для захисту його законних інтересів. Боржник має право заявляти клопотання про відстрочку або розстрочку виконання, про зменшення розміру стягнення з заробітної плати, про виключення певного майна з опису, про зміну способу виконання тощо. Приватний виконавець зобов'язаний розглянути такі заяви протягом встановленого законом строку та прийняти мотивоване рішення. У разі відмови боржник має право оскаржити таке рішення до суду, що забезпечує додаткові гарантії захисту його прав на стадії відкриття та початкового етапу виконавчого провадження.

Захист житлових прав боржника становить одну з найважливіших гарантій у виконавчому провадженні, оскільки житло є основною життєвою потребою людини та її сім'ї. Законодавство України встановлює особливий правовий режим для житлового приміщення боржника, передбачаючи значні обмеження щодо його стягнення. Єдине житло боржника, як правило, не підлягає примусовому стягненню, за винятком випадків, прямо передбачених законом (наприклад, за іпотечними зобов'язаннями, боргами перед державою, відшкодуванням шкоди тощо). Приватний виконавець зобов'язаний ретельно перевіряти правовий статус житлового приміщення та наявність підстав для його вилучення, а також врахувати інтереси неповнолітніх дітей та інших членів сім'ї боржника [3].

Гарантії захисту мінімуму майна для забезпечення життєдіяльності боржника реалізують-

ся через інститут майна, вільного від стягнення. До такого майна належать предмети домашнього вжитку та побуту, одяг, взуття, продукти харчування, паливо для приготування їжі та опалення житлового приміщення, а також інші предмети, необхідні для задоволення основних життєвих потреб боржника та членів його сім'ї. Законом також передбачено збереження за боржником мінімального розміру доходів, достатнього для забезпечення прожиткового мінімуму. При стягненні з заробітної плати та інших доходів боржника розмір утримання не може перевищувати встановлених законом меж, а в деяких випадках може бути зменшений судом з урахуванням матеріального становища боржника та членів його сім'ї.

Особливої уваги потребує захист майнових прав боржника при описі та оцінці майна, оскільки ці процедури безпосередньо впливають на обсяг його майнових втрат. Приватний виконавець зобов'язаний залучати до опису майна незалежних оцінювачів та дотримуватися встановленої процедури проведення оцінки. Боржник має право заперечувати проти включення до опису певного майна, вимагати його переоцінки та оскаржувати дії виконавця щодо опису та оцінки. Крім того, законодавство передбачає можливість заміни арештованого майна грошовою сумою або іншим майном, що дозволяє боржнику зберегти майно, яке має для нього особливе значення. Ці гарантії спрямовані на забезпечення пропорційності між інтересами стягувача щодо отримання задоволення та правами боржника на збереження мінімально необхідних умов життя.

Право боржника на оскарження дій приватного виконавця є ключовим елементом системи захисту його прав у виконавчому провадженні та гарантує можливість судового контролю за законністю виконавчих дій. Законодавство передбачає можливість оскарження будь-яких дій або бездіяльності приватного виконавця, які боржник вважає неправомірними або такими, що порушують його права та законні інтереси. Скарга на дії або бездіяльність виконавця подається до суду, визначеного відповідно до законодавства, протягом десяти днів з дня вчинення оскаржуваної дії або з дня, коли особі стало відомо про її вчинення. Це право є універсальним і може бути реалізоване на будь-якому етапі виконавчого провадження – від його відкриття до завершення.

Процедура розгляду скарг на дії приватного виконавця регламентується процесуальним законодавством і передбачає дотримання принципів змагальності, гласності та безпосередності. Суд розглядає скаргу за участю боржника, приватного виконавця та стягувача, заслуховує їх пояснення, досліджує надані докази та приймає мотивоване рішення. У разі встановлення порушень з боку

приватного виконавця суд може скасувати його постанову, визнати дії неправомірними, зобов'язати вчинити певні дії або відновити порушені права боржника. Важливою особливістю є те, що подання скарги, як правило, не зупиняє виконавчого провадження, однак суд може прийняти рішення про зупинення за клопотанням боржника у виняткових випадках [4].

Ефективність процедурних гарантій значною мірою залежить від доступності та оперативності судового розгляду скарг, а також від реальної можливості боржника скористатися своїм правом на оскарження. Законодавство встановлює короткі строки розгляду скарг судом, що забезпечує швидке відновлення порушених прав боржника. Крім того, боржник має право на правову допомогу при формулюванні скарги та представництво його інтересів у суді. Особливого значення набуває питання компенсації шкоди, завданої неправомірними діями приватного виконавця, оскільки боржник має право вимагати відшкодування як матеріальних збитків, так і моральної шкоди. Ці процедурні механізми в сукупності створюють систему стримувань і противаг, яка обмежує можливості зловживань з боку приватних виконавців і забезпечує належний захист прав боржника.

Захист прав боржника-фізичної особи характеризується підвищеними гарантіями, що зумовлено особливою вразливістю громадян у виконавчому процесі та необхідністю збереження гідних умов їх існування. Фізичні особи, на відміну від юридичних осіб, не мають можливості перерозподілити фінансові ризики або скористатися корпоративними механізмами захисту, тому законодавство передбачає для них спеціальні пільги та обмеження. Зокрема, встановлюються менші розміри стягнення з доходів фізичних осіб, розширений перелік майна, вільного від стягнення, та особливі процедури звернення стягнення на житло. Приватний виконавець зобов'язаний враховувати особистий та сімейний стан боржника-фізичної особи, його вік, стан здоров'я та інші обставини, що можуть вплинути на його здатність виконати зобов'язання [5].

Особливої уваги потребує захист прав членів сім'ї боржника, які, не будучи сторонами виконавчого провадження, можуть зазнати негативного впливу від виконавчих дій. Законодавство передбачає особливий порядок звернення стягнення на житло, в якому проживають неповнолітні діти, непрацездатні члени сім'ї або особи похилого віку, однак така заборона не є абсолютною – у визначених випадках стягнення можливе, зокрема за наявності згоди органу опіки та піклування. Під час звернення стягнення на майно приватний виконавець зобов'язаний враховувати права співвласників, які не є боржниками, та забезпечити їм можливість викупу частки боржника, якщо це

передбачено законом. Крім того, члени сім'ї боржника мають право самостійно оскаржувати дії приватного виконавця, що порушують їхні права, а також вимагати виключення з опису майна, яке належить їм на праві власності або користування [6; 7].

Спеціальні гарантії передбачені для окремих категорій боржників-фізичних осіб, які потребують підвищеного соціального захисту. До таких категорій належать особи з інвалідністю, пенсіонери, багатодітні сім'ї, самотні матері та інші соціально вразливі групи населення. Для них встановлюються додаткові обмеження щодо розміру стягнення з доходів, розширюється перелік майна, вільного від стягнення, та передбачаються можливості розстрочки або відстрочки виконання. Приватний виконавець зобов'язаний активно з'ясовувати соціальний статус боржника та застосовувати відповідні пільги, а у разі сумніву щодо правомірності стягнення має звертатися до суду за роз'ясненнями. Ці механізми спрямовані на забезпечення балансу між ефективністю виконавчого провадження та збереженням соціальної справедливості.

Законодавче визначення меж повноважень приватного виконавця є важливою гарантією захисту прав боржника, оскільки встановлює чіткі рамки дозволених дій та обмежує можливості для свавілля. Приватні виконавці наділені широкими повноваженнями щодо примусового виконання судових рішень, включаючи право на опис та арешт майна, звернення стягнення на кошти та доходи боржника, застосування штрафних санкцій тощо. Однак ці повноваження не є безмежними і обмежуються як процедурними вимогами щодо порядку їх здійснення, так і матеріально-правовими заборонами щодо певних видів майна та дій. Перевищення приватним виконавцем своїх повноважень тягне за собою відповідальність та може стати підставою для оскарження його дій до суду [8].

Найпоширенішими формами зловживань з боку приватних виконавців є необґрунтоване розширення предмета стягнення, порушення процедур опису та оцінки майна, ігнорування заяв та клопотань боржника, а також неправомірне застосування штрафних санкцій. Економічна зацікавленість приватних виконавців у максимізації розміру стягнення може призводити до спроб включення до опису майна, яке законом звільнене від стягнення, або до заниження його вартості при реалізації. Також поширеними є випадки формального підходу до розгляду клопотань боржника про розстрочку чи відстрочку виконання, коли приватний виконавець відмовляється без належного дослідження обставин справи.

Механізми запобігання зловживанням включають систему контролю з боку Міністерства юстиції України, професійних об'єднань приватних вико-

навців та судових органів. Ліцензування діяльності приватних виконавців передбачає встановлення кваліфікаційних вимог та регулярну перевірку їх дотримання. Система професійної відповідальності включає дисциплінарні санкції, штрафи та у крайніх випадках позбавлення ліцензії. Крім того, приватні виконавці зобов'язані страхувати свою професійну відповідальність, що забезпечує можливість компенсації шкоди, завданої їх неправомірними діями. Боржник має право звертатися з скаргами до контролюючих органів, що створює додатковий механізм стримування зловживань та забезпечення законності у виконавчому провадженні.

Судовий контроль за діяльністю приватного виконавця здійснюється на різних стадіях виконавчого провадження та має на меті забезпечення законності виконавчих дій та захист прав всіх учасників процесу. Основною формою такого контролю є розгляд скарг на дії або бездіяльність приватного виконавця, які подаються боржником, стягувачем або іншими заінтересованими особами до суду, що видав виконавчий документ. Суд наділений повноваженнями скасовувати неправомірні постанови приватного виконавця, зобов'язувати його вчиняти певні дії, встановлювати строки для їх виконання та застосовувати заходи відповідальності у разі невиконання судових рішень. Цей контроль носить постійний характер і може здійснюватися протягом всього періоду виконавчого провадження.

Превентивний судовий контроль реалізується через необхідність отримання приватним виконавцем судових дозволів на вчинення окремих виконавчих дій, які можуть суттєво обмежити права боржника. До таких дій належать примусове проникнення до житла або іншого володіння боржника, тимчасове обмеження його права виїзду за межі України, накладення арешту на корпоративні права тощо. Суд розглядає відповідні клопотання приватного виконавця з урахуванням принципів пропорційності та необхідності, оцінюючи обґрунтованість застосування таких заходів та їх відповідність меті виконавчого провадження. Така процедура попереднього судового контролю забезпечує додаткові гарантії захисту конституційних прав боржника.

Ефективність судового контролю у контексті захисту прав боржника залежить від оперативності розгляду скарг, повноти судового дослідження обставин справи та реальної можливості відновлення порушених прав. Суди зобов'язані розглядати скарги на дії приватних виконавців у короткі строки, що забезпечує своєчасне реагування на порушення. При встановленні неправомірних дій приватного виконавця суд може не лише скасувати його постанову, але й зобов'язати відшкодувати завдану боржнику шкоду. Крім того, систематичні

порушення з боку приватного виконавця можуть стати підставою для звернення суду до Міністерства юстиції з рекомендацією про застосування дисциплінарних заходів або позбавлення ліцензії. Такий комплексний підхід до судового контролю створює ефективний механізм захисту прав боржника та забезпечує підтримання високих стандартів професійної діяльності приватних виконавців.

Розвиток цифрових технологій та електронного документообігу відкриває нові можливості для вдосконалення механізмів захисту прав боржника у приватному виконанні. Впровадження Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи та електронного кабінету боржника може забезпечити постійний доступ до інформації про стан виконавчого провадження, автоматичне повідомлення про всі процесуальні дії та можливість подання заяв і скарг в електронному вигляді. Використання штучного інтелекту та алгоритмів машинного навчання може допомогти у виявленні порушень процедур виконання та автоматичному контролі за дотриманням строків і законодавчих вимог. Створення електронного реєстру майна, вільного від стягнення, та автоматизована перевірка правового статусу об'єктів стягнення можуть суттєво зменшити ризики неправомірного включення майна до опису [9].

Необхідним напрямом удосконалення є посилення інституційного контролю за діяльністю приватних виконавців та розширення повноважень контролюючих органів. Доцільним є створення спеціалізованого органу з нагляду за приватними виконавцями, який би поєднував функції ліцензування, контролю якості послуг та притягнення до відповідальності за порушення. Розширення системи обов'язкового страхування професійної відповідальності приватних виконавців та створення компенсаційного фонду можуть забезпечити більш надійні гарантії відшкодування шкоди боржникам. Крім того, необхідне запровадження системи рейтингування приватних виконавців на основі показників ефективності та якості їх роботи, включаючи кількість обґрунтованих скарг від боржників [10].

Законодавчі ініціативи щодо вдосконалення захисту прав боржника повинні бути спрямовані на досягнення оптимального балансу між ефективністю виконавчого провадження та забезпеченням справедливості процесу. Перспективним є розширення переліку майна, вільного від стягнення, з урахуванням сучасних реалій та потреб громадян, а також запровадження диференційованого підходу до стягнення залежно від соціального статусу боржника. Важливим напрямом є розвиток альтернативних способів виконання судових рішень, включаючи медіацію у виконавчому провадженні та укладення мирових угод між сторона-

ми. Створення системи безоплатної правової допомоги для боржників у виконавчому провадженні та запровадження інституту омбудсмена з питань виконавчого провадження можуть суттєво підвищити рівень захисту прав громадян та довіру до системи примусового виконання судових рішень.

Висновки. Проведений аналіз правових механізмів захисту прав боржника у виконавчому провадженні приватного виконавця дозволяє дійти висновку про існування в Україні комплексної системи гарантій, спрямованих на забезпечення балансу між ефективністю примусового виконання судових рішень та захистом основних прав і свобод боржника. Запровадження інституту приватного виконання, з одного боку, суттєво підвищило ефективність виконавчого процесу, а з іншого – створило нові виклики для забезпечення належного рівня захисту прав боржників у зв'язку з комерціалізацією виконавчих функцій.

Система правового захисту боржника характеризується багаторівневою структурою, що включає процесуальні гарантії на стадії відкриття провадження, матеріально-правові обмеження щодо предмета стягнення, спеціальні механізми захисту для окремих категорій боржників та ефективні процедури судового контролю. Особливо важливим є встановлення чітких меж повноважень приватних виконавців та створення дієвих механізмів запобігання зловживанням, що обумовлено їх економічною зацікавленістю у результатах виконавчого провадження.

Ключовою особливістю сучасної системи захисту прав боржника є поєднання превентивних та реактивних механізмів контролю, які забезпечують як попередження порушень прав боржника, так і їх ефективне відновлення у разі вчинення. Судовий контроль залишається центральним елементом системи захисту, гарантуючи незалежну оцінку законності дій приватних виконавців та можливість оскарження неправомірних рішень.

Водночас аналіз виявив необхідність подальшого вдосконалення існуючих механізмів захисту прав боржника з урахуванням розвитку цифрових технологій, посилення інституційного контролю та розширення альтернативних способів виконання судових рішень. Перспективним напрямом є створення більш досконалої системи компенсації шкоди, завданої неправомірними діями приватних виконавців, та запровадження диференційованого підходу до захисту різних категорій боржників.

Загалом, можна констатувати, що українське законодавство створює достатньо міцну правову основу для захисту прав боржника у виконавчому провадженні приватного виконавця, однак подальший розвиток цієї системи потребує комплексного підходу, що поєднує законодавчі ініціативи, технологічні інновації та посилення контрольних

механізмів для забезпечення справедливого балансу між правами всіх учасників виконавчого процесу.

Література

1. Про виконавче провадження : Закон України від 02.06.2016 № 1404-VIII : станом на 17.06.2025. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 30. Ст. 542. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-19> (дата звернення: 17.06.2025).
2. Цивільний процесуальний кодекс України : Кодекс України від 18 берез. 2004 р. № 1618-IV : станом на 17.06.2025. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 40–41, № 42. Ст. 492. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text> (дата звернення: 17.06.2025).
3. Житловий кодекс Української РСР : Кодекс від 30 черв. 1983 р. № 5464-X : станом на 17.06.2025. *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1983. № 28. Ст. 573. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5464-10#Text> (дата звернення: 17.06.2025).
4. Про внесення змін і доповнень до постанови Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 7 лют. 2014 р. № 6 : постанова Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 3 черв. 2016 р. № 4 : станом на 17.06.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0004740-16#Text> (дата звернення: 17.06.2025).
5. Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР : станом на 17.06.2025. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 17.06.2025).
6. Сімейний кодекс України : Кодекс України від 10 січ. 2002 р. № 2947-III : станом на 17.06.2025. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 21–22. Ст. 135. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text> (дата звернення: 17.06.2025).
7. Про охорону дитинства : Закон України від 26 квіт. 2001 р. № 2402-III : станом на 17.06.2025. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 30. Ст. 142. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text> (дата звернення: 17.06.2025).
8. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Кодекс від 7 груд. 1984 р. № 8073-X : станом на 17.06.2025. *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1984. Додаток до № 51. Ст. 1122. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> (дата звернення: 17.06.2025).
9. Функціонування Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи. *Державна судова адміністрація України*. URL: https://dsa.court.gov.ua/dsa/inshe/func_ecits/ (дата звернення: 17.06.2025).
10. Про Стратегію розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021–2023 роки : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 11 черв. 2021 р. № 231-р : станом на 17.06.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/231/2021#Text> (дата звернення: 17.06.2025).
11. Цивільне процесуальне право України (загальна частина) : підручник / Гетманцев О. В. та ін. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2022. (дата звернення: 17.06.2025).
12. Фурса С. Я., Щербак С. В. Виконавче провадження в Україні : навчальний посібник. Київ : Атіка, 2002. 480 с. URL: <https://urkontora.com.ua/zakhyst-prav-borzhnyka-u-vykonavchomu-provadhenni/> (дата звернення: 17.06.2025).
13. Приватні виконавці поза законом? *Юридична газета*. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/vikonavche-provadhennya/privatni-vikonavci-pozazakon.html> (дата звернення: 17.06.2025).
14. Проблемні аспекти виконання судових рішень приватними виконавцями обговорили у Верховному Суді. *Верховний Суд України*. URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/news/1805070> (дата звернення: 17.06.2025).
15. Висновок Комітету з етики № 289. *Асоціація приватних виконавців України*. URL: <https://apvu.com.ua/tpost/4c3mtxlgm1-visnovok-komtetu-z-etiki-289> (дата звернення: 17.06.2025).
16. Нормативне забезпечення розшуку боржника та його майна в Україні та за кордоном. *Юридична газета*. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/vikonavche-provadhennya/normativne-zabezpechennya-rozshuku-borzhnika-ta-yogo-mayna-v-ukrayini-ta-zakordonom.html> (дата звернення: 17.06.2025).
17. У приміщенні Верховного Суду відбувся круглий стіл. *Асоціація приватних виконавців України*. URL: <https://apvu.com.ua/tpost/tjo5rez2m1-u-primschenn-verhovnogo-sudu-vdbuvnya-kr> (дата звернення: 17.06.2025).

Анотація

Мельниченко А. В. Захист прав боржника у виконавчому провадженні приватного виконавця. – Стаття.

У роботі здійснено глибокий теоретико-правовий аналіз сучасного інституту виконання судових рішень в Україні із фокусом на особливості забезпечення захисту прав і законних інтересів сторін виконавчого провадження. Розкрито зміст, напрями становлення та структуру виконавчого провадження, обґрунтовано поняття виконавчого документа й визначено його видову класифікацію. Окрему увагу приділено детальному вивченню законодавчої еволюції інституту, сучасного законодавчого поля та спеціальних нормативних актів, що регламентують процедуру примусового виконання судових рішень. Проаналізовано проблеми співвідношення міжнародних стандартів і національного законодавства, а також роль актів Верховного Суду в уніфікації підходів при розгляді спорів у виконавчому провадженні.

Детально досліджено суб'єктний склад, процесуальні права й обов'язки сторін, державних і приватних виконавців, органів контролю, а також спеціальні механізми і гарантії виконання. Висвітлено теоретичні засади застосування забезпечувальних заходів, розкрито питання реалізації майнових та немайнових рішень, специфіку стягнення аліментів, шкоди та інших особливих категорій. Узагальнено сучасну судову й виконавчу практику, систематизовано підходи до тлумачення ключових понять, розкрито процедури оскарження рішень виконавців. У фінальній частині окреслено перспективи трансформації законодавства й практики України у зв'язку з європейською інтеграцією, а також сформульовано пропозиції щодо вдосконалення правового регулювання на всіх етапах виконавчого провадження.

Стаття містить докладний аналіз джерельної бази, актуальні статистичні та емпіричні дані щодо ефективності виконання судових рішень, наголошує на необхідності комплексної реформи галузі із урахуванням сучасних викликів правової держави. Ключова ідея полягає у необхідності досягнення балансу захисту прав стягувача

та боржника в рамках забезпечення неухильного примусового виконання рішень суду.

Ключові слова: виконавче провадження, виконавчий документ, примусове виконання, державний виконавець, приватний виконавець.

Summary

Melnychenko A. V. Protection of the Debtor's Rights in Private Enforcement Proceedings – Article.

The dissertation presents a comprehensive theoretical and legal analysis of the modern system of enforcement of court decisions in Ukraine, focusing on the peculiarities of safeguarding the rights and legitimate interests of parties in enforcement proceedings. The study explores the content, formation and structure of enforcement proceedings, substantiates the concept of the enforcement document, and defines its classification. Particular attention is paid to the detailed examination of legislative evolution, the current legal framework and special normative acts regulating the procedure for the compulsory enforcement of court decisions. Problems of correlation between international standards and national legislation are analyzed, as well as the role of Supreme Court acts in the unification of approaches in enforcement dispute resolution.

The research thoroughly examines the range of participants, processual rights and obligations of parties, state and private enforcement officers, supervisory bodies, as well as special mechanisms and guarantees of enforcement. Theoretical foundations of the application of security measures are elucidated, matters of execution of proprietary and non-proprietary decisions, specifics of alimony and indemnity recovery, and other special categories are disclosed. Current judicial and enforcement practice is summarized, key concepts and procedures for appealing enforcement officers' actions are systematized. The concluding section outlines prospects for transformation of Ukrainian legislation and practice in the context of European integration and formulates proposals for optimizing legal regulation at all stages of enforcement proceedings.

The article provides an in-depth analysis of sources, presents relevant statistical and empirical data on the effectiveness of the enforcement of court decisions, underlines the need for comprehensive sectoral reform in light of the challenges of a rule-of-law state. The core idea is the urgent need to balance the rights of the claimant and debtor while ensuring the unconditional enforcement of court judgments.

Key words: enforcement proceedings, enforcement document, compulsory enforcement, state enforcement officer, private enforcement officer.

Дата першого надходження рукопису до видання: 29.09.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 31.10.2025

Дата публікації: 27.11.2025